

YHTEENVETO LUTHERISTA I

Väinö Hotti

MARTTI LUTHER

10.11.1483 – 18.2.1546

Kooste, referointi, kuvat ja tehosteet:
Väinö Hotti

AIKAMME HENGELLINEN TILA

Aika on sekava. Herännäisjohtaja Jonas Lagus kirjoitti 1800 – luvulla: *”Ei tiedä, mihin menisi saattamatta sielunsa autuutta vaaraan.”* Tänäpä on harhaan joutumisen vaara erikoisen suuri.

*”Ja kun hän istui Öljymäellä, tulivat opetuslapset erikseen hänen tykönsä ja sanoivat: ”Sano meille: milloin se tapahtuu, ja mikä on sinun tulemuksesi ja maailman lopun merkki?” Silloin Jeesus vastasi ja sanoi heille: ”**Katsokaa, ettei kukaan teitä eksytä. Sillä monta tulee minun nimessäni sanoen: ’Minä olen Kristus’, ja he eksyttävät monta”** (Matt.24:3-5).*

Uskonnollisella kentällä ”pallo on hukassa”. Uskonpuhdistaja Martti Lutherin nimeä mainitaan harvoin. Silloinkin, kun se mainitaan, saatetaan antaa hänestä aivan väärä kuva. Samoin kuin lopunaikana on ”monia kristuksia” on myös ”monia luthereita”.

Uskonpuhdistuksen periaatteet

Jokaisen uudestisyntyneen on nämä helppo hyväksyä:

1. Yksin Kristus. 2. Yksin usko. 3. Yksin armo. 4. Yksin Raamattu.

Uusi uskonpuhdistus

Uskovan pyrkimys tänään: TAKAISIN RAAMATTUUN! TAKAISIN LUTHERIIN! Tässä on uusi uskonpuhdistus!

Luther kaapissa

Luther on haluttu sulkea kaappiin. Tähän lienee syynä hänen epämuodikas ja epäsovinainen sanomansa. Samoin kuin Raamatun ei Lutherinkaan sanoma miellytä modernia ihmistä. Aikamme ihmiselle on tunnusomaista uskonnollisuus, mutta hän ei ole kiinnostunut ”ristin sanomasta”. Se on hänelle pahennus. Kaikki hengellinen viihde on suosittua, mutta syvälinen asioihin paneutuminen taas vierasta. Käytännössähän tämä merkitsee sitä, että ristin pahennusta herättävän parannussaarnan sijaan tyydytään maailman parantamiseen. Luther taas pyrki ytimeen, vanhurskauttamiseen!

Juhlavuosi 2017

Tällöin Luther oli paljon esillä. Hänet tuotiin pois kaapista kaiken kansan nähtäväksi. Monia esitelmiä pidettiin – mutta olivatko ne realistisia Luther – kuvauksia? Ehkä monissa niistä voimakkaasti muokattiin Lutheria aikamme virtauksiin sopivaksi – tehtiin hovikelpoiseksi. Lutherista tehtiin erilaisia ”karikatyyrejä”. Tämän jälkeen Luther vietii takaisin ”naftaliiniin!

Vaietaan kuoliaaksi

Lutheriin voidaan suhtautua kuin ”museotavaraan”; hänellä ei ole annettavaa aikamme ihmiselle. Näin ajattelee vain ”kääntymätön” ihminen. Uskovalle Raamattu on **ajaton**. Näin on pitkälti ajateltava myös Lutherin tekstistä. Luther nojautuu tiukasti Raamattuun ja nimenomaan Paavaliin. Hän käsittelee uskonelämän keskeisiä kysymyksiä – raamatullisesti. Raamatun ystävä ajautuu väistämättä myös Lutherin ystäväksi! Ken ymmärtää Paavalia, ymmärtää myös Lutheria!

GALATALAISKIRJEEN ANTAMA KUVA

Liian suppea?

Muutamien mielestä yhdestä kirjasta ei saa riittävän kattavaa kokonaiskuvaa. Toisaalta kirja on laaja-alainen, 718 sivua. Luther sanoo tätä kirjaa ”parhaimmaksi kirjakseen”. Hän nimitti sitä myös ”*omaksi kirjeekseen, jonka kanssa hän oli kihloissa, Katarina von Borakseen.*” Edelleen tuossa kirjeessä käsitellään luterilaisuuden keskeistä **vanhurskauttamisoppia** – joka tosin ei ole tänään suosiossa.

David Pawson

Englantilainen tunnettu sananjulistaja ottaa kantaa Galatalaiskirjeen selitykseen (UT avautuu):

3. JOHN BUNYAN Kristityn vaellus – kirjan kirjoittaja sanoi: ”Pidän Lutherin kommentaaria Galatalaisista parhaana kirjana haavoittuneelle omalletunnolle kaikista näkemistäni kirjoista – Raamattua lukuun ottamatta.” Se oli John Bunyanin kunnianosoitus tälle vanhalle kirjalle.

4. JOHN WESLEYLLE tällä kirjalla oli myös tärkeä merkitys. ”Tätä lukiessaan hän tunsu sydämensä kummasti lämpenevän klo 8.45. 24.5.1738 Aldersgate Streetillä. Nyt siinä on Barkleyn pankki, mutta seinässä on kyltti, jossa kerrotaan, että siellä se tapahtui.

II VAIKUTUS HISTORIAAN

Galatalaiskirjeellä on ollut syvä vaikutus kristilliseen historiaan. Monet kristityt rakastavat tätä kirjettä – mutta eivät suinkaan kaikki. Jotkut inhoavat sitä tosissaan. Sitä on kutsuttu ”ristiinnaulitsemiskirjeeksi” ja ”ohdakkeiseksi viidakoksi”. Sen jokaista lausetta on kuvattu räjähtäväksi ukkosen jyrähdykseksi.”

”Paavalin elämän kuvaus kutsuu takaisin siihen, mikä oli alussa. Luther kuuli kutsun ja palasi kristillisyyden tärkeimmässä kysymyksessä, vanhurskauttamisessa, siihen mikä oli alussa...Luther ei tullut toimeen ilman Paavalia. Edelleen Paavali on kaikkialla siellä, missä alkukristillisyyden tulet palavat ja taivaan pasuunat kutsuvat hengelliseen taisteluun” (Tuomenoksa, Paavali – vanki ja vapaa, s.12).

Oma suhteeni

Olen mielestäni tutustunut sekä Lutheriin että luterilaiseen oppiin perusteellisesti. Olen tenttinyt Tunnustuskirjat. Näissä kirjoissa tulee Lutherin kanta monipuolisesti esille.

Oheinen Galatalaiskirjeen kooste (3. osaa) kertonee omalta osaltaan pitäytymisestäni Lutheriin. Olen mielestäni ”sisäistänyt” Lutherin teologian. Olen ollut uskossa 11.10.1961 lähtien. - *”Sitä lintu linnulle, mitä linnulla itsellä.”*

”Muistakaa johtajianne, jotka ovat puhuneet teille Jumalan sanaa; katsokaa, kuinka heidän vaelluksensa on päättynyt, ja seuratkaa heidän uskoansa” (Hebr.13:7).

Kuka Luther todella oli?

Tämä on aikamme uskovalle ”tuhannen taalan kysymys”. Olen pyrkinyt antamaan Lutherista realistisen kuvan. Galatalaiskirjeen selitys antaa mielestäni uskonpuhdistajasta riittävän monipuolisen kuvan. Alla oleva pyrkii vielä täydentämään sitä!

LUTHERIN PERSOONA

1. Rauhan ja sodan mies

”Ehkei kukaan muu ihminen”, Thomas Carlyle sanoo, ”jolla on niin nöyrä ja rauhallinen mielenlaatu, ole koskaan täyttänyt maailmaa sodalla ja taistelulla” (Kares, Luther, s.162).

”uskonpuhdistajalla oli ’lempeä ja hellä sydän, täynnä myötätuntoa ja rakkautta, niin kuin jokaisen urhoollisen miehen sydän on” (167).

”suurin karheus ja sydämellisin rakkaus voivat asua samassa sydämessä” (99).

”Luther oli karhu, jolla oli karitsan sydän” (156).

2. Lähdeihminen

Lutherin valtavaa kirjallista tuotantoa ajatellen, tulee mieleen ”pulppuava lähde”. Luther ammensi aina uutta, kirkasta ja raikasta vettä jumalallisesta lähteestä.

”Juhlan viimeisenä suurena päivänä Jeesus seisoj ja huusi sanoen: ’Jos joku janoaa, tulkoon minun luokseni ja juokoon. Joka uskoo minuun sillä tavalla kuin Raamattu sanoo, hänen sisimmästään on juokseva elävän veden virtoja. Hän sanoi tämän Hengestä, jonka häneen uskovat tulivat saamaan. Henki ei ollut vielä tullut, koska Jeesus ei vielä ollut kirkastettu” (Joh.7:37-39; Saarnivaaran käänn.).

”Sinä valmistat minulle pöydän minun vihollisteni silmien eteen. Sinä voitelet minun pääni öljyllä; minun maljani on ylitsevuotavainen” (Ps.23:5).

Tuo lähde avattiin Golgatalla, mutta varsinaisesti ihminen tulee elävän veden lähteeksi silloin, kun hän tulee uskoon.

3. Tornikokemus

Lutherille ”tornikokemus” merkitsi täydellistä elämän ja myös teologian muutosta.

”Silloin tunsin itseni suorastaan uudestisyntyneeksi ja uskoin astuneeni avatuista porteista paratiisiin” (Kares, Luther.s.353).

”Tornikokemuksella on ollut Lutherin elämässä niin kääntein tekevä merkitys, että sitä on voitu verrata Paavalin Damaskon - elämykseen” (349).

4. Kokonnaisratkaisujen mies

Luther ei tyytynyt mihinkään puolinaiseen. Hän karttoi kompromisseja. Raamattu oli hänen ohjenuoransa; siitä hän ei voinut tinkiä. Perinteet eivät kahlinneet häntä; hän halusi lähteä ”puhtaalta pöydältä”.

5. Vahva itsetunto

”Vaikka Luther näin mitätöi omaa persoonansa, tiesi hän toisaalta olevansa ase Jumalan kädessä” (Pinomaa, Kuka Luther todella oli, s.35).

”Vaikka en olekaan profeetta, olen varma, että Jumalan sana on minulla eikä heillä (vastustajilla), sillä minulla on Raamattu puolellani” (Kares, Luther, s.148).

”Luther löysi uudelleen myös paavalilaisen itsetunnon, jossa ihminen on samalla kertaa kuin särjetty saviastia, tomu ja tuhka sekä myös kaikkien kappalten herra, itsessään ei mitään, mutta Herrassa kaikki” (Kares, Luther, s.149).

”Moneen vuosisataan ei kukaan näet ole opettanut hyvistä teoista paremmin ja jumalisemmin kuin me nykyään opetamme” (Gal. kirj. sel. s.111).

”minä olen varma ja Kristuksen Hengen kautta siinä vakaumuksessa, että oppini kristillisestä vanhurskaudesta on tosi ja kiistämätön” (Gal. kirj. sel. s.242).

*”Lutherin valtavat sanat: Oratio, meditatio, tentatio faciunt theologum: **rukous, mietiskely ja ahdistus tekevät miehestä teologin**”* (Pieper, Dogmatiikka, s.59).

6. Monta taistelurintamaa

Luther joutui heiluttamaan peistä moneen suuntaa:

1) Perkele, maailma ja oma liha, 2) katolinen kirkko, 3) uudestikastajat, 4) hurmahenget, 5) omavanhurskaat, 6) valheveljet, 7) antinomistit, 8) sakramentalistit.

Tämän päivän teologiien tulisi uskon puolustamisessa (apologia) ottaa mallia Martti Lutherista. Uskon puolustamiseen liittyy olennaisena osana sekä **oikean opin**

esittäminen että väärän kumoaminen. Aikamme kristillinen julistus ontuu pahoin näissä molemmissa. Kirkollisessa kentässä rehottavat kaikenlaiset opit. Vastuu tästä on lähinnä teologiensa ja heitä kouluttavan teologisen tiedekunnan. Tänä päivänä kirkko myötäilee pitkälti yleistä vallalla olevaa kansanuskonnollisuutta; mikään ei ole ehdottomasti oikeaa eikä mikään väärää (relativismi).

7. Kiistelty mies

Muutamille suomalaisille Luther on lähes ”paavi”. He ovat hirttäytyneet Lutheriin! Seuraavat suomalaiset yhteisöt ovat Lutherin suhteen vähintäänkin ”löyhässä hirressä”:

- Suomen Tunnustuksellinen Luterilainen Kirkko (STLK)
- Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys (SLEY)
- Suomen Luther – säätiö (Lähetysliiton pakunta)

Luther antaa tässäkin meille esimerkin: Hän on ”hirressä” Raamattuun, Kristukseen ja Paavaliin!

Monelle suomalaiselle Luther ei merkitse juuri mitään; toki hän kuuluu historian merkittäviin henkilöihin.

8. Hurmahenget

Vapaissa suunnissa Luther voi olla punainen vaate. Siellä ei lainkaan kallisteta korvaa mihinkään, joka viittaa Lutheriin. He jopa kilvoittelevat puhdistukseen uskonelämänsä Lutherista. He ovat Lutherin suhteen parantumattoman ”allergisia”.

Toisaalta nämä samaiset henkilöt saattavat heittää kaikki muutkin hengelliset auktoriteetit syrjään. He haluavat pitäytyä yksin Kristukseen ja yksin Raamattuun. He ovat hurmahenkiä! Kaikkia hurmahenkiä yhdistää ”auktoriteettiviha”, heitä ohjaa unet, näyt ja ilmestykset. He ovat ”itseänsä täynnä”, eivätkä ole kenenkään opetuksen tarpeessa. Eräs Lutherin tärkeimmistä taistelurintamista oli taistelu hurmahenkiä vastaan. Tämän päivän Suomessa karismaattisuus ja hurmahenkisyys lyövät usein kättä toisillensa – valitettavasti!

9. Oikea suhtautuminen Lutheriin

Uskova ei voi olla väärällä tavalla ”luther fani”. Uskova arvostaa Lutheria mutta ”Raamatun raameissa”. Luther: ”*hänen kirjansa haudattakoon vaikka seitsemän*

sylen syvyyteen, jos ne vieroittavat tai estävät ihmisiä lukemasta Raamattua” (Martti Häkkinen, Sisälle sanaan, s.13).

*”Raamattu on sille (lut.kirkolle) **norma normans**, kun tunnustuskirjat ovat **normae normatae**, joilla on auktoriteetti mikäli ne ovat todella sopusoinnussa Raamatun kanssa”* (Tiililä, Kristilliset kirkot ja muut yhteisöt, s.227).

OSMO TIILILÄ 3.3.1904 – 16.12.1972

”Sellaisissa kohdissa, joissa näyttää olevan ristiriitoja Raamatun ja Lutherin välillä, ei luterilainen kirkko luonnollisestikaan voi ratkaista asioita Lutherin eduksi Raamattua vastaan. Se ei ole sidottu Lutherin auktoriteettiin, vaan Raamatun auktoriteettiin” (Tiililä, Kristilliset kirkot ja muut yhteisöt, s.224).

10. Hengen jättiläinen

”Aikoja sitten eläneistä ihmisistä ei kukaan liene jättänyt jälkeensä niin paljon tietoja itsestään kuin Martti Luther...Luther kirjoitti itse noin 450 kirjaa...Pintapuolisen arvion mukaan hänen tuotantoon on mainitussa suuressa laitoksessa noin seitsemänkymmentätuhatta sivua...Säilyneitä saarnoja on, kuten sanottu, noin kolmetuhatta ja hänen kirjoittamiaan kirjeitä noin kaksituhatta kuusisataa. Ylioppilaiden muistiin merkitsemien pöytäpuheiden määrä nousee yli kahdeksan tuhannen” (Pinomaa, Kuka Luther todella oli, ss.25-27).

”Ei kukaan ajatteleva ihminen voi katsella suurta Weimarin laitosta, jossa 103 nidettä kertoo yhden ainoan ihmisen henkisestä perinnöstä, yhtymättä erään Lutherin tutkijan lausumaan: ‘Hän oli suitseva tulivuori` (Pinomaa, Kuka Luther todella oli, s.28).

Kun tutustuu kokonaisvaltaisesti Lutheriin, hänen mittasuhteensa muihin historian merkkihenkilöihin tulee esille. Hän on ”päätänsä pitempi” kaikkia muita. Vaikka Luther meni harhaan muutamissa teologisissakin lausunnoissaan, siitä huolimatta hän on teologina voittamaton. Kukaan kirkkohistorian opettaja ei yllä lähellekään Lutherin tasoa; Luther painii omassa sarjassaan! Tuskin löytyy ketään muuta henkilöä, jolla maailmanhistorian kulkuun Jeesuksen ja apostolien jälkeen olisi ollut suurempi vaikutus. Lutherin jämerät opetukset peittyvät tämän päivän kirkollisessa kentässä ekumeenisten monikirjavaisten kukkien alle.

11. Luther ja uskova

On vaikeaa ajatella Raamattuun syvällisemmin paneutuvaa uskovaa, joka hylkäisi Lutherin. Puutteistaan huolimatta Luther on mainio opettaja kaikille uskojille. Tätä todistaa mm. se, että Galatalaiskirjeen selitys on hyväksytty ”yli rajojen” kristillisissä piireissä. Tämä kirja käy uskonelämän perusteisiin.

12. Lutherin saarna

Luther painotti saarnan keskeisyyttä jumalanpalveluksessa. Hän vieroksui prameita liturgisia menoja. Tänäpä olemme luisumassa takaisin liturgiavoittoiseen jumalanpalvelukseen. Katolisen esikuvan mukaan olemme ottaneet sieltä ”messu” – nimenkin. Tämä on kumarrus katoliselle kirkolle – paavin jalkojen pesemistä ja Lutherin muiston häpäisemistä!

”Martti Lutherin erityinen voima saarnaajana oli siinä, että hän pani koko persoonallisuutensa panoksen julistukseensa. Hänestä voidaan todella sanoa, ettei hän saarnatessaan vain opettanut ja julistanut, vaan hän eli koko olemuksellaan saar-noissaan. Hän ei antanut kuulijoilleen vain jotakin sellaista, mitä hän oli muilta oppinut, vaan hän jakoi sisintä itseään, oma sydäntään” (Kares, Luther, s.395).

”Olkoootpa piispat ja papit muuten kuinka pyhiä ja autuaita tahansa, tässä yhdessä asiassa he ovat veltoja – ja vieläpä melkein kaikki. Heillä ei ole huolta totuuden sanan oikeasta saarnasta. Ja niinpä onkin varmaa, että heidät kerran luetaan susien eikä paimenten joukkoon” (393).

13. Omantunnon ihminen

”Hän (Luther) syvimmältään ei huolehtinut muusta kuin oman sielunsa pelastumisesta, oikealla kohdalla pysymisestä Jumalan ja omantunnon edessä” (Kares, Luther, s.154).

*”Luther oli taistelijanakin ennen kaikkea omantunnon ihminen. Omatunto johti hänet taistelijan tielle, ja omatunto oli hänen vartijansa siinä jokapäiväisessä sodassa, miksi hänen elämänsä muodostui. Yrjö Alanen sanookin kuvaavasti, että omatunto on ollut inhimillisesti katsoen **Lutherin kohtalona**. Katseltaessa hänen vaelluksensa viittamerkkejä havaitaan, että omatunto johti hänet tielle, missä hänestä tuli uskonpuhdistaja. Omantunnon velvoittamana hän naulasi teesinsä Wittenbergin linnankirkon oveen. Omatunto kielsi häntä peruuttamasta piirtoakaan totuudesta, mikä hänelle oli kirkastunut. Omatunto oli hänen tukensa Wormsin valtiopäivillä. Omatunto teki hänestä profeetan. Hän oli alusta loppuun asti omantunnon taistelija. Hyvä omatunto oli hänelle samaa kuin usko Kristukseen. Paha omatunto oli sen sijaan hänelle pelottava vihollinen. Hän on itse sanonut: ‘Ei ole muuta niin suurta surun ja murheen syytä kuin syyllinen omatunto, joka on vaivattuna ja hädissään. – Ei mikään tuota sellaista tuskaa ja murhetta kuin paha omatunto”* (167,168).

14. Jumalan hullu

”hän tuntee, että hänen elämänsä korkeimpia hetkiä ovat ne, kun Jumala oli ”tehnyt hänet hulluksi” (Kares. Luther, s.95).

”Ja kuta viisaampia, oikeudenmukaisempia ja pyhempitä ihmiset ovat Kristuksetta, sitä en enemmän he vahingoittavat evankeliumia” (Gal.kirj. sel. s.59).

”En tahdo enää puhua tuon pedon kanssa, sillä on niin syvä katse ja kummallisia mietteitä päässä” (kardinaali Cajetanus) (Kares, Luther, s.90).

”Paavalikin sanoo evankeliumia ristiinnaulitusta Kristuksesta mm. ristin sanaksi ja tyhmäksi saarnaksi” (Gal. kirj. sel. s.275).

”Evankeliumi ei kiellä oppineisuutta. Se hyväksyy kaikki tohtorinhatut, mutta ei ole evankeliumin mukaista nojautua siihen viisauteen, joka sysää syrjään sanoman yksinkertaisuuden ja siihen kuuluvan voiman...Paavali oli runsastietoinen mies, mutta pikemminkin oppimattoman kuin oppineen tamineissa” (Tuomenoksa, Paavali – vanki ja vapaa, s.258).

”me taas saarnaamme ristiinnaulittua Kristusta, joka on juutalaisille pahennus ja pakanoille hullutus, mutta joka niille, jotka ovat kutsutut, olkootpa juutalaisia tai kreikkalaisia, on Kristus, Jumalan voima ja Jumalan viisus” (1. Kor.1:23,24).

JUMALA OMPI LINNAMME

1. JUMALA OMPI LINNAMME JA VAHVA TURVA AIVAN,
ON MIEKKAMME JA KILPEMME AJALLA VAARAN, VAIVAN
SE VANHA VAINOOJA, KAVALA, KAUHEA, ON KIIVAS KIUKKUINEN
JA JULMA, HIRMUINEN. VAIN HERRA HÄNET VOITTA.
2. ON TURHA OMA VOIMAMME, VÄÄRYYDEN VALTAA VASTAAN.
ME TURMAN VALLAT VOITAMME HERRASSA AINOASTAAN.
HÄN, KRISTUS, KUNINGAS, ON VOITONRUHTINAS, LYÖ JOUKOT
HELVETIN, NE TALLAA JALKOIHIN, JA VOITON MEILLE SAATTA.
3. MAAILMA VAIKK` OIS TÄYNNÄNSÄ, PIMEYDEN ENKELEITÄ,
PÄÄLLEMME SYÖSTEN PÄÄNÄNSÄ, HE EIVÄT VOITA MEITÄ.
NE RAIVOTKOHOT VAAN, JA SYÖSKÖÖT KIUKKUAAN, NE SAANEHET
JO ON HERRALTA TUOMION. YKS SANA HEIDÄT KAATAA.
4. SE SANA SEISOO VAHVANA, HE EI VOI SITÄ KESTÄÄ.
KUN KANSSAMME ON JUMALA, KEN MEILTÄ VOITON ESTÄÄ.
JOS VEIS HE HENKEMME, OSAMME, ONNEMME, NE HEIDÄN
OLKOHON, VAAN MEIDÄN IÄT ON, JUMALAN VALTAKUNTA